

Michael og det frie initiativ

Thomas Stöckli

Dr.phil. mangeårig leder af Akademi for antroposofisk pædagogik. Grundlægger af "Institut für Praxisforschung" i Schweiz. Afhandling fra T.U. Berlin – Lebenslernen – om at gøre undervisning relevant og anvendelig i praksis, for unge mennesker.

Fra Das Goetheanum 24 sep. 2010, oversættelse Kirsten Foged.

Er Rudolf Steiners henvisninger og resultater fra åndsforskningen, som nu ligger mange årtier tilbage, relevante impulser for det moderne menneske? Ikke kun at forstå som almene vejledende tanker og indre billeder, men som grundlaget for en individuel åndelig skoling.

Michael er et åndeligt væsen, som egentlig ikke åbenbarer noget, hvis man ikke i flittigt åndeligt arbejde her fra jorden bringer det noget i møde. Michael er en tavs ånd.¹

Rudolf Steiner beretter i et foredrag om emnet, at Michael er et væsen, som ikke giver mange direktiver, og ikke i ord, men ved et stærkt blik rettet imod individualiteternes frie initiativ. Som frihedens ånd venter han på disse initiativer og tager sig af dem og følger

disse handlinger og deres virkninger.²

Det handler altså ikke om store ord om Michael, heller ikke om sproglige analyser. Denne ånd kan man kun nærme sig, "når man igennem ordene kommer til en sand indre åndelig oplevelse".³

Steiner bliver endnu tydeligere, idet han taler om en pagt, som vi kan indgå med Michael, når vi i det konkrete i beskedne handlinger lader os begejstre og ikke lader os nøje med fraser og pralende tale.

At frigive sin egen skrift

Det er højst interessant, hvordan Steiner til sidst i foredraget overraskende nævner den bevidste omgang med den egne skrift,⁴ som må slippes fri fra en ren mekanisk skriveteknik, idet den skrivende forholder sig tegnende og malende til sin skrift, sådan som dette bliver praktiseret i Steinerskolerne. Han sammenligner dette med praksis i de tidligere Rosenkreuz-skoler. Det bliver indlysende: At slippe sin skrift fri kan i dag være af endnu større betydning, som modvægt til computertastaturet, hvis det bliver øvet dagligt. Hvordan kan så denne øvelsesvej formes, for at den enkelte – i al beskedenhed – kan opnå "sande indre åndelige oplevelser"? Dertil høre flere væsentlige aspekter, frem for alt hvordan man omgås med fænomenet tid.

At komme ud af forestillingen om tiden

Michael, tidens gode ånd,⁵ står i modsætning til "tidsånden", som kendetegnes ved stress og udbrændthed og forestillingen om tiden som en rivende strøm, som driver menneskene videre. Michael, tidens gode ånd kræver en ny måde at omgås med tiden på, sådan som Steiner viser hen til i sine foredrag "Die Sendung Michaels"/ Michaels Mission. Man må komme ud af den gængse forestilling om tiden. Her følger så konkrete øvelser, som viser os, hvordan vi kan forberede os på en forståelse af den åndelige verden, idet vi forestiller os forskellige forløb baglæns: Dramaer, melodier, dagsforløbet (tilbageblikket om aftenen), ja, også tilbageblik på livsforløbet. Virkningen af det regelmæssige tilbageblik, hvor dagens hændelser, gennemgået i baglæns rækkefølge, kan opleves af enhver, som har forsøgt dette regelmæssigt i bare en måned.⁷

Hvis vi vil forbinde disse kontinuerlige, bearbejdede og fordybende tilbageblik med en metodisk konciperet forskningsvej, så findes der et middel, som er blevet brugt i århundreder: At skrive dagbog! Ikke kun den meget beskæftigede Goethe har plejet dette trofast i mere end 60 år, flere generationer af mennesker, som ville bearbejde og fordybe deres erfaringer i livet, har skrevet dagbog. Dette er i vore dage igen blevet ganske udbredt.⁸ At skrive dagbog kan være en trøst og en orientering, sådan som Franz Kafka formulerede det: "Fra i dag, holde fast i dagbogen! Skriv regelmæssigt! Ikke opgiv sig selv! Hvis der ikke kommer nogen forløsning, så vil jeg i ethvert øjeblik være den værdig."⁹ Endnu en ting kan med fordel tilføjes, når vi gør tilbageblik i forbindelse med at skrive dagbog, hvis vi ikke bare begrænser os til ordene, men som beskrevet ovenfor arbejder med at male bogstaverne og så måske ovenikøbet også over formtegning, som det plejes

ved Steinerskolerne. Dagbogen kan også benyttes som personlig notesbog, thi det handler jo ikke om, at vi skriver lange velformulerede sætninger. Det kan man overlade til digterne. Det kan derimod blive et sted for meget individuelle refleksioner, skitser, notitser, meditationer, spørgsmål og ideer, akkurat så individuelt formet, som det føles rigtigt for den enkelte.

På den måde kan den personligt førte dagbog blive en kilde til nye initiativer og til kreativ planlægning af fremtiden. Dette hører sammen med udviklingen af et æterisk efterbillede¹⁰ og senere også med en profetisk samvittighed, som opstår på grundlag af en åndelig beskæftigelse med det erindrede. Denne nye samvittighed er også det organ, som kan iagttage den æteriske Kristus som centrum for det skabende karma¹¹. Fordi karma heller ikke mere skal erfares passivt (i den forstand blot at udholde virkningerne af fortiden), men derimod formes aktivt, kreativt, initiativrigt og ved at forbinde sig med Kristus-kærligheden i forhold til medmennesket og verden omkring sig. Sådan begynder friheden og ansvaret at blive konkret i livet, og vi opfordres til at svare på skæbnens spørgsmål. Den nye samvittighed er ikke en samvittighed, som er vendt bagud, men fremad, hvor den erindrede handling fører til et karmisk fremtidssyn; man oplever følgerne af en handling som et indre billede.¹² Med dette billede kan jeg lære at omgås bevidst, at bevæge det stille i hjertet for så at give det ind i den åndelige verden – som spørgsmål. Dette kan blive kilden til et initiativ ud fra en dyb moralsk impuls, thi kun et sådant kan optages og forstærkes af Michaels ånd med betydning for menneskehedens udvikling.

Disse impulser fra Rudolf Steiners åndsforskning kan sammenfattes til en øvelsesvej, som kan følge os igennem livet. Det er ikke de store nye opdagelser, ikke overvældende åbenbaringer fra den åndelige verden, men overskuelige skridt, som kan virkeliggøres af enhver, og hvis virkning kan udforskes individuelt. Om der herved udvikler sig initiativer, som Michael kan arbejde videre med, må stå åbent og underkastes kritisk vurdering af den enkelte, af omverdenen – og af Michael selv.

Øvelsesrækken

Grundlaget er et regelmæssigt tilbageblik på dagen og også på enkelte erfaringer. Dette bliver gennemført baglæns.

I dagbogen noteres oplevelser, arbejdsskridt, spørgsmål og ideer, en slags kunstner- og forskerdagbog. Man er bevidst opmærksom på den tegnede og male- riske omgang med skriften og på formen.

Tilbageblikkets resultater (indre billeder) og optegnel-

serne i dagbogen benyttes til at skelne det væsentlige fra det uvæsentlige og til at give det væsentlige som spørgsmål til den åndelige verden.

Om man ærligt prøver sin samvittighed, er det muligt at opdage hos sig selv, hvad som bare er skønne ord og forestillinger om en åndelig verden, og hvornår ånden begynder at blive virksom, idet jeg oplever initiativ i virkelig handling, i viljen, i den betydning som Steiner skildrer i følgende vers:

Den wirkenden Geist
An die stelle des gedachten setzten
Heisst in dieser Zeit
Die sozialen Grundforderungen empfinden ¹³

På basis af denne samvittighedsprøve, som også indeholder spørgsmålet om skæbnen, kan samvittighedens indre stemme give os mod til at begynde et nyt initiativ. Ingen tvinger os, det er en fri handling, kun animeret igennem stemmen i det indre, som måske giver os et billede af, hvordan fremtiden kunne forandres, hvis jeg ”gør det”. Tit venter vi på nogen, som ordner ”det” for os, om det nu skulle være et menneske eller en højere instans... men det er MIG, der er ment, det højere JEG i mig. Og dette jeg evner mere, end vi ofte tror. Thi i afmagten antændes nyt liv.

”Sieghafter Geist
Durchflamme die Ohnmacht
Zaghafte Seelen.
Verbrenne die Ichsucht,
Entzünde das Mitleid,

dass Selbstlosigkeit,
Der Lebensstrom der Menschheit
Wallt als Quelle
Der geistigen Wiedergeburt.” ¹⁴

At sætte den skabende ånd
i stedet for det blot tænkte
betyder i dag
at fornemme de sociale grundkrav

Sejrrige ånd,
Gennemflam
Angstfyldte sjæles afmagt.
Forbrænd jeg-sygen,
Antænd medlidenheden,
At uselvskhed,
Menneskehedens livsstrøm,
Vælder
Som den åndelige genfødsels kilde.
(oversættelse J.P.Schou)

Noter:

- 1, 2, 3, 4 Rudolf Steiner GA 233a - 13 jan 1924
- 5 R.S. Tidsånd Mickael virker ca. fra 1879-2300
- 6 R.S. GA 194 – 15 dec. 1919
- 7 Martina Maria Sam. Übungen zur Willensstärkung, Dornach 2009
- 8 Lutz von Werder, Wie das Tagebuch zum kreativen Begleiter wird. Meilen 1998
- 9 Franz Kafka, Schreiben von Tag zu Tag
- 10 R.S. Die Sendung Michaels – GA 194
- 11 12 R.S. Fra Jesus til Christus – GA 131
- 13 R.S. Die soziale Grundforderung unserer Zeit - GA 186
- 14 R.S. Meditationsworte die den Wille ergreifen – GA 268

Nattehimmel med meteorsværme

Om Michaelsfesten

Rudolf Steiner GA 229, 5 okt. 1923

Antroposophie weltweit 10/22, oversættelse Kirsten Foged

Mennesket må lære at fejre Michaelsfesten, idet man netop gør Michaelsfesten til en fest for at overvinde ængstelse, en fest for frygtløshed, en fest for indre initiativ og indre kraft (...) en fest til at besinde sig på den uselviske selvbevidsthed (...). Og så males for os ud af kosmos dette billede (...), så males for os dragen selv ud af blålig-gullige svovlstrømninger - skabende

sit legeme (...). Og vi må ikke forestille os rummet fyldt med ligegyldige skyer, men derimod fyldt med strømmende jernholdige meteorsværme, som skabes af den kraft, som strømmer ud fra Michaels hjerte, og som former sig, smelter sammen til Michaels sværd. Med dette meteorskabte jernsværd besejrer Michael dragen.

Mikael og sproget

Harald Haakstad (1951 – 2015)

Harald Haakstad var steinerpædagog. Mangeårigt bestyrelsesmedlem af Antroposofisk Selskab i Norge og ansvarlig for medlemsbladet Antroposofi i Norge frem til 2014.

Oversættelse Ellen Thuesen

Artiklen er 1. gang bragt i det norske antroposofiske tidsskrift Antroposofi i Norge nr. 3, 2013

Artiklen er tidligere bragt i Antroposofi (2015)

Johannes-evangeliets ”I begyndelsen var Ordet” kan vi kun begynde at forstå ved først at relatere det til vores menneskelige sprog, som jo overhovedet er det ”ord”, vi kender. Alligevel ved vi, at der er ment et andet og langt mægtigere ord end menneskesproget – et uudsigeligt guddommeligt skaberord. Og samtidig fortæller hele sammenhængen os, at der må være et slægtskab mellem dette højere Ord, logos, og menneskeordet. Kundskaben om denne sammenhæng er gammel mysterieviddom. I de antikke Efesos-mysterier lærte eleverne, at menneskesproget er et afbillede af en vældig verdensproces: ”Det var et majestætisk, vældigt indtryk, som et menneske fik i Efesos, når det blev gjort opmærksom på, at i dets sprog lever den mikrokosmiske efterklang af det, som engang var makrokosmisk. [...] Eleven levede sig altså ind i det kosmiske ved, at han på rette måde lærte at forstå sit eget, talte sprog: I dig er det menneskelige logos. [...] Men på samme måde som det mest menneskelige i dig er det mikrokosmiske logos, således var engang logos i urbegyndelsen, og det var hos Gud, og var selv en Gud.¹

Åndens vej ind i sproget

I sine foredrag har Rudolf Steiner beskrevet antropo-

sofien som en åbenbaring, som kan modtages fra Mikael i en sfære, som ligger over det menneskelige sprog. Hvordan kunne så Mikael-visdommen finde vejen fra sit eget ”oversproglige” område og ned i menneskesproget på jorden? Hvordan kan noget ”oversprogligt”, ordløst overhovedet udtrykkes i sprog? Rudolf Steiner har beskrevet dette som en ”kamp”: ”Den som skuer [en åndelig virkelighed], fjerner sig i sin skuen fra det, som er muligt at udtrykke gennem sproget. Ens skuen finder til at begynde med ikke vejen til læberne. Griber man til ord, har man straks fornemmelsen af, at indholdet i det, man har skuet, bliver et andet. Hvis man nu alligevel vil meddele det, man har skuet, så begynder ens kamp med sproget. Man søger efter alt muligt indenfor det sproglige, som kan tages i brug for at forme et billede af det, man skuer. Fra lydklange til sætningsvendinger leder man overalt efter noget indenfor sprogområdet. Man kæmper en hård indre kamp. Man må sige til sig selv: sproget har noget egenrådigt ved sig. For sig selv udtrykker sproget alle mulige ting; du må også først selv hengive dig til dets egenvilje, for at det skal optage det i sig, som du skuer. Vil man gyde det åndeligt skuede ind i sproget, så støder man netop ikke på et ubestemt,